

Wyrok z dnia 13 grudnia 2010 r.

III UK 50/10

Studia zagraniczne, które kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego, są studiami wyższymi w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.), niezależnie od tego, że warunkiem ich rozpoczęcia jest ukończenie studiów wyższych w Polsce.

Przewodniczący SSN Jerzy Kwaśniewski, Sędziowie SN: Bogusław Cudowski (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 grudnia 2010 r. sprawy z odwołania Radosława W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w G.W. o przyznanie renty rodzinnej, na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 3 grudnia 2009 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie.

U z a s a d n i e

W dniu 6 sierpnia 2007 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w G.W. wydał decyzję odmawiającą prawa do renty rodzinnej wnioskodawcy - Rafałowi W. Wnioskodawca wniósł odwołanie od decyzji, zarzucając naruszenie art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Stwierdził, że dostarczył dokumenty potwierdzające, iż jest studentem ostatniego roku studiów wyższych. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z 20 grudnia 2007 r. oddalił odwołanie.

Sąd orzekł na podstawie następującego stanu faktycznego. Radosław W. (urodzony 21 grudnia 1981 r.) decyzją ZUS z 15 grudnia 1999 r. nabył prawo do renty rodzinnej po zmarłym 26 września 1999 r. Ryszardzie W. W dniu 1 października 2000 r. ubezpieczony podjął naukę na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu [...] w P. Studia ukończył 30 września 2005 r., uzyskując tytuł magistra. Dnia 4 listopada 2005 r. ubezpieczony przedłożył, wystawione przez Uniwersytet w Ratyźbonie, zaświadczenie o podjęciu nauki w semestrze zimowym 2005/2006 na studiach podyplomowych. Dnia 17 października 2006 r. złożył zaświadczenie o kontynuowaniu nauki w semestrze zimowym 2006/2007 na studiach podyplomowych, twierdząc, że jest to ostatni rok studiów. Dnia 12 stycznia 2007 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do dalszej wypłaty renty. Od decyzji tej ubezpieczony odwołał się do Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim. Wyrokiem z 28 marca 2007 r. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do renty rodzinnej. Organ rentowy złożył apelację od tego wyroku. Jednocześnie 27 kwietnia 2007 r. ubezpieczony ponownie złożył wniosek o dalszą wypłatę renty rodzinnej, dołączając zaświadczenie o kontynuacji nauki na ostatnim roku studiów. Decyzją z 6 sierpnia 2007 r. organ rentowy odmówił prawa do renty rodzinnej wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z 20 grudnia 2007 r. podkreślił, że istota sprawy sprowadza się do oceny, czy podjęcie przez Radosława W. nauki na Uniwersytecie w Ratyźbonie jest kontynuowaniem studiów prawniczych w formie studiów podyplomowych, czy też nauką na innym kierunku studiów. Sąd powołał się w tym kontekście na dwa wyroki Sądu Najwyższego. Po pierwsze, na wyrok z 13 lipca 2006 r., III UK 49/06, w którym stwierdzono, że warunkiem przedłużenia prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest kontynuowanie nauki na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, niezależnie od wcześniejszego ukończenia studiów magisterskich na innym kierunku. Po drugie, na wyrok z 13 stycznia 2006 r., I UK 155/05, w którym podkreślono, że studia podyplomowe nie są ostatnim rokiem studiów w szkole wyższej w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Okręgowy stwierdził, że art. 2 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.) stanowi, iż studia podyplomowe to inna niż studia wyższe i studia doktoranckie forma kształcenia prze-

znaczona dla osób legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych. Wprowadzenie pojęcia „studia podyplomowe” nie jest precyzyjne, jednak podstawowym warunkiem ich podjęcia jest posiadanie dyplomu ukończenia studiów wyższych o kierunku tożsamym z kierunkiem studiów podyplomowych. Z powołaniem się na Encyklopedię Powszechną (Wydanie III PWN, Warszawa 1987, tom IV, s. 322), stwierdzono, że w potocznym rozumieniu studia podyplomowe to studia specjalistyczne trwające 1-4 semestry, przeznaczone dla absolwentów wyższych uczelni, organizowane we wszystkich typach szkół wyższych. System szkolenia podyplomowego obejmuje także takie formy jak kursy, seminaria, staże naukowe i zawodowe, zorganizowane praktyki dla osób objętych planami doskonalenia kwalifikacji.

Na rzecz tego, że ubezpieczony odbywał studia podyplomowe na Uniwersytecie w Ratyzbonie, przemawiają przedłożone przez niego 7 listopada 2005 r., 17 października 2006 r. i 27 kwietnia 2007 r. zaświadczenia o kontynuowaniu nauki. W pierwszym z nich rodzaj studiów Uniwersytet w Ratyzbonie określił jako „*Aufbaustudium*”, w dwóch pozostałych jako „*Aufbaustudiengang*”. Po przetłumaczeniu określenia te oznaczają; „studia doksztalcające”, „w toku studiów doksztalcających”. Potwierdzeniem oceny Sądu ma być również regulaminu studiów Uniwersytetu w Ratyzbonie. Jego § 2 stanowi, że warunkiem zakwalifikowania się na magisterskie studia rozszerzone dla prawników zagranicznych jest przedstawienie świadectwa maturalnego i ukończenie w zagranicznej szkole wyższej studiów porównywalnych i równorzędnych z niemieckimi studiami prawniczymi. Z kolei w § 4 regulaminu, mowa jest o „zglobieniu znajomości prawa niemieckiego”. Za błędne uznano twierdzenie ubezpieczonego, że charakter studiów w Niemczech zbliżony jest do charakteru studiów studenta, który uzyskuje licencjat z administracji w ramach studiów I stopnia na Wydziale Prawa i Administracji. Przedmiotem nauki na tym wydziale są dwa różne kierunki; prawo i administracja. Student po ukończeniu studiów II stopnia zyskuje wprowadzenie tytułu magistra, ale nie staje się prawnikiem. Jest administratywistą z tytułem magistra, a jeśli chciałby zostać prawnikiem, musiałby ukończyć studia na kierunku prawo.

Sąd za błędny uznał również argument ubezpieczonego, że zgodnie z art. 67 ust. 1 i 2 Prawa o szkolnictwie wyższym dyplom otrzymują wyłącznie studenci kończący studia wyższe, a studenci kończący studia podyplomowe jedynie zaświadczenie. W opinii ubezpieczonego, skoro po ukończeniu studiów na Uniwersytecie w Ra-

tyzbonie otrzymuje się dyplom potwierdzający otrzymanie tytułu magistra lub tytułu *Magister legum*, to studia te mają charakter studiów wyższych. Zdaniem Sądu regulacja taka obowiązuje jedynie na terenie naszego kraju i nie ma znaczenia w kontekście przepisów obowiązujących w Niemczech. Sąd podkreślił ponadto, że w literaturze studia prawnicze LL.M (*legum magister*) jednoznacznie uznawane są za studia podyplomowe.

W apelacji od wyroku ubezpieczony zarzucił naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., art. 229 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i art. 5 k.c.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 2 grudnia 2009 r. oddalił apelację. W uzasadnieniu podkreślono na wstępie, że Sąd podtrzymuje swoje stanowisko zajęte w wyroku z 4 grudnia 2008 r., którym to orzeczeniem również oddalono apelację Radosława W. w sprawie o przedłużenie wypłaty renty rodzinnej. W dalszej części uzasadnienia stwierdzono przede wszystkim, że studia podyplomowe nie są ostatnim rokiem studiów w szkole wyższej w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2006 r., I UK 155/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 368). Przypomniano, że we wskazanym wyroku Sądu Najwyższego stwierdzono, iż odróżnienie studiów wyższych od studiów podyplomowych na gruncie ustawy o szkolnictwie wyższym było wyraźne (art. 4 ust. 2 i 4). Nie zmienił się przepis art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Prawo o szkolnictwie wyższym zawiera już jednoznaczne definicje studiów wyższych i podyplomowych (art. 2 ust. 1 pkt 5 i pkt 11). Studia podyplomowe stanowią inną niż studia wyższe formę kształcenia przeznaczoną dla osób legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych (art. 2 ust. 1 pkt 11). Ustawodawca wyjaśnił różnice prawne i faktyczne pomiędzy studiami wyższymi i podyplomowymi. Umacnia to jedynie trafność stanowiska, że ostatni rok studiów w szkole wyższej w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie odnosi się do studiów na studiach podyplomowych. Nie było i nie ma więc „studiów wyższych podyplomowych”, gdyż są jedynie studia podyplomowe po ukończeniu studiów wyższych, do których może mieć zastosowanie art. 68 ust. 1 pkt 2, a nie art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W opinii Sądu Apelacyjnego podstawową przesłanką uznania, że studia na kierunku „Magister prawa” na Uniwersytecie w Razybonie są studiami podyplomowymi, jest bezsporny fakt, że osoba, która je odby-

wa, musi legitymować się „zakończonym sukcesem ukończeniem studiów prawnych na uczelni zagranicznej porównywalnych i równoważnych z niemieckimi studiami prawniczymi” (§ 2 ust. 2 regulaminu). Okoliczności dotyczące organizacji studiów, tj. zajęć, w tym zajęć obowiązkowych, przygotowania pracy magisterskiej, zdania egzaminu końcowego, nie zmieniają ustalonego charakteru studiów. Ponadto, sama uczelnia określiła te studia jako uzupełniające, jednocześnie stawiając warunek posiadania dyplomu ukończenia studiów prawnych. Uzupełnienie i pogłębianie wiedzy zdobytej przez ubezpieczonego w czasie studiów prawnych w Polsce na studiach „Magister prawa” w Ratyzbonie, nie może być zakwalifikowane jako odbycie studiów wyższych w rozumieniu ustawy o szkolnictwie wyższym. Występowanie w organizacji studiów podyplomowych elementów zbieżnych z organizacją studiów wyższych (złożenie egzaminu dyplomowego, sporządzenie pracy magisterskiej), nie przesądza o charakterze studiów odbywanych przez ubezpieczonego.

Wyrok skargą kasacyjną zaskarżył ubezpieczony. Jako jej podstawę wskazano naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 244 k.p.c. Naruszenie polegać ma na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów. Sąd Apelacyjny w wybiórczy i dowolny sposób ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, w szczególności regulamin studiów „*Magister legum*” i wywiódł sprzeczne ze sobą wnioski. Bezpodstawna była ocena, że organizacja studiów, tj. w szczególności konieczność złożenia egzaminu dyplomowego, sporządzenia pracy magisterskiej pod kierunkiem promotora i uzyskanie tytułu magistra, nie przesądza o statusie studiów „*Magister legum*” jako studiów wyższych w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Również nietrafne ma być stwierdzenie, że odbywane przez ubezpieczonego studia są studiami podyplomowymi, jedynie w oparciu o okoliczność, iż warunkiem ich podjęcia jest posiadanie tytułu magistra uzyskanego na innej uczelni wyższej. Sąd nie uzasadnił, dlaczego dla oceny charakteru studiów większe znaczenie ma wymóg posiadania tytułu magistra niż inne elementy wynikające z regulaminu uczelni, które wskazują, że organizacja tych studiów ma charakter studiów wyższych.

Jako podstawę skargi wskazano także naruszenie prawa materialnego. Zarzucono naruszenie: 1) art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 oraz pkt 6 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że studia „*Magister legum*” nie

są objęte dyspozycją art. 68 ust. 2 ustawy, ponieważ nie stanowią studiów w szkole wyższej. Ponadto, naruszone zostały zasady wykładni celowościowej art. 68 ust. 2 ustawy, którego celem jest zapewnienie ubezpieczonemu środków finansowych umożliwiających ukończenie studiów i zdobycie odpowiednich kwalifikacji; 2) art. 2 ust. 1 pkt 11 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że każda forma kształcenia przeznaczona dla osób legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych stanowi studia podyplomowe, podczas gdy drugą niezbędną przesłanką do uznania danych studiów za podyplomowe, jest ustalenie, czy jest to forma kształcenia inna niż studia wyższe. Sąd wydając zaskarżone orzeczenie, uznał że studia „*Magister legum*” są studiami podyplomowymi jedynie z uwagi na fakt, że do ich rozpoczęcia wymagane było ukończenie studiów prawniczych na uczelni zagranicznej, porównywalnych i równoważnych z niemieckimi studiami prawniczymi. W opinii skarżącego studia „*Magister legum*” ze względu na swoją organizację, tj. konieczność złożenia egzaminu dyplomowego, sporządzenia pracy magisterskiej pod kierunkiem promotora i uzyskania tytułu magistra, stanowią studia wyższe, inne niż studia podyplomowe; 3) art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, poprzez nierówne traktowanie obywateli polegające na uznaniu, że studia „*Magister legum*” prowadzone przez zagraniczny uniwersytet są studiami uzupełniającymi, których celem jest jedynie pogłębienie wiedzy zdobytej w trakcie studiów na krajowym uniwersytecie, podczas gdy osobie będącej wyłącznie studentem studiów prowadzonych przez uczelnie wyższe na terenie RP na dwóch kierunkach, z których jeden zakończyła uzyskaniem tytułu magistra, a na drugim z kierunków byłaby na ostatnim roku studiów, mając ukończony 25 rok życia, przysługiwałoby świadczenie określone w art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; 4) art. 1 zdanie pierwsze i drugie, art. 2 ust. 1, art. 3 ust. 3 i 4 oraz art. 6 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o uznawaniu ekwiwalencji w szkolnictwie wyższym, sporządzonej w Warszawie w dniu 23 lipca 1997 r., która weszła w życie - zgodnie z Oświadczeniem Rządowym z dnia 26 marca 1998 r. (Dz.U. Nr 92, poz. 585) - 14 stycznia 1998 r., w związku z art. 87 ust. 1 Konstytucji RP. Naruszenie wskazanych przepisów miałyby polegać na błędnym uznaniu, że studia „*Magister legum*” nie były studiami wyższymi w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Studia te są studiami potwierdzającymi znajomość przez studentów zagranicznych prawa niemieckiego i są studiami wyma-

ganymi do uzyskania tytułu magistra prawa w rozumieniu niemieckich przepisów o szkolnictwie wyższym. Studia te uprawniają do złożenia pierwszego egzaminu państwowego, który równoznaczny jest z zakończeniem studiów prawniczych na terenie RFN, co w dalszej kolejności umożliwia podjęcie referendariatu, jak również zdania drugiego egzaminu państwowego i uzyskania tytułu prawnika - „*Rechtsanwalt*”. Tytuł ten jest równorzędny ze złożeniem egzaminu adwokackiego, o jakim mowa w art. 65 ustawy Prawo o adwokaturze, bądź radcowskiego, o którym mowa w art. 24 ustawy o radcach prawnych. Studia „*Magister legum*” umożliwiały także, po ich ukończeniu, rozpoczęcie studiów doktoranckich na terenie RFN.

Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego, które dotyczy ustalenia, czy i w jakim zakresie można stosować przepisy prawa materialnego obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym) do oceny charakteru studiów uniwersyteckich na terenie innego państwa Unii Europejskiej i związanego z tym faktem ustalenia uprawnień ubezpieczeniowych obywatela polskiego, który studiuje za granicą w ramach studiów nieznanymi polskiemu systemowi szkolnictwa wyższego. Istotne zagadnienie prawne ma również wiązać się z ustaleniem, jakie elementy organizacyjne studiów prowadzonych przez uczelnie wyższe w innych państwach Unii Europejskiej przesądzają o uznaniu danych studiów za studia wyższe w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, a jakie za studia podyplomowe, o jakich mowa w art. 2 ust. 1 pkt 11 tej ustawy.

W skardze wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania, w tym zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonego okazała się mieć uzasadnione podstawy. Zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta rodzinna przysługuje dzieciom do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia. Tak więc prawo do renty rodzinnej ustaje z osiągnięciem

tego wieku, bez względu na okres, jaki pozostał do zakończenia nauki w szkole. Jedyny - dotyczący nauki w szkole wyższej - wyjątek jest przewidziany w art. 68 ust. 2 ustawy. Stanowi on, że jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma ustalenie znaczenia pojęcia ostatniego roku „studiów w szkole wyższej” w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy. Przepis ten był w przeszłości przyczyną wielu różnych sporów, w tym rozstrzyganych przez Sąd Najwyższy. Większość z nich dotyczyła określenia charakteru polskich studiów. Niniejsza sprawa dotyczy jednak studiów odbywanych poza granicami Polski na Uniwersytecie w Ratyzbonie. Dodatkowym problemem jest to, że studia tego rodzaju nie są prowadzone przez polskie uczelnie wyższe. Ustawa o emeryturach i rentach nie zawiera definicji studiów wyższych. W tym stanie rzeczy konieczne staje się odwołanie się, przede wszystkim do przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym. Ponadto możliwe jest uwzględnienie umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o uznaniu ekwiwalencji w szkolnictwie wyższym, sporządzonej w Warszawie dnia 23 lipca 1997 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 92, poz. 584). Problemy związane z określeniem rodzaju i toku studiów są również regulowane w statucie uczelni oraz regulaminie studiów. Regulamin studiów nie ma wprawdzie charakteru normatywnego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2000 r., SK 18/99, OTK 2000 nr 7, poz. 258), to jednak jest aktem konkretyzującym i uściślającym znaczenie terminu „ostatni rok studiów w szkole wyższej” w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy. Stąd należy stwierdzić, że znaczenie pojęcia „ostatniego roku studiów w szkole wyższej” nie może być ustalone w oderwaniu od postanowień statutu i regulaminu studiów obowiązujących w danej szkole wyższej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 134/05, niepublikowany oraz w wyroku z dnia 28 października 2003 r., II UK 138/03, OSNP 2004 nr 15, poz. 271).

Sąd Apelacyjny, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, stwierdził, że studia podyplomowe nie są ostatnim rokiem studiów w szkole wyższej w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy. Jest to stanowisko trafne (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 207/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 74, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2006 r., I UK 155/05, OSNP 2006 nr 23-34, poz.

368). Jednak zasadniczy problem dotyczy zupełnie innej kwestii. Chodzi o to, czy studia ubezpieczonego były studiami wyższymi, czy też podyplomowymi. Powołany wyrok Sądu Najwyższego nie rozstrzygał zaś tej kwestii. Sąd Apelacyjny uznał, że studia skarżącego miały charakter studiów podyplomowych, o czym świadczyć miał bezspornie fakt, że warunkiem ich rozpoczęcia było posiadanie dyplomu ukończenia studiów prawniczych. Pozostałe okoliczności sprawy, jak tok studiów, napisanie pracy magisterskiej, uzyskanie tytułu magistra, nie miały zdaniem Sądu Apelacyjnego przesądzającego znaczenia. Natomiast zdaniem Sądu Najwyższego konieczność wcześniejszego uzyskania tytułu polskiego magistra prawa nie może samodzielnie i jednoznacznie przesądzać o rozstrzygnięciu problemu. Konieczne jest bowiem uwzględnienie wszystkich powyższych okoliczności sprawy. Sąd Apelacyjny powołał się także na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2009 r., II UK 96/09 (niepublikowane), odmawiające przyjęcia poprzedniej skargi Radosława W. do rozpoznania. Sąd Najwyższy w takiej samej sprawie uznał, że nie występuje w niej istotne zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości prawne. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę poglądu tego nie podziela.

Definicje studiów wyższych oraz studiów podyplomowych są zawarte w przepisach Prawa o szkolnictwie wyższym. Artykuł 2 ust. 1 pkt 5 tej ustawy stanowi, że studia wyższe to studia prowadzone przez uczelnię posiadającą uprawnienia do ich prowadzenia, kończące się uzyskaniem odpowiedniego tytułu zawodowego. Tytułem zawodowym jest zaś tytuł licencjata, inżyniera, magistra lub tytuł równorzędny (art. 2 ust. 1 pkt 6). Natomiast studia podyplomowe, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 11 tej ustawy, to inna niż studia wyższe i studia doktoranckie forma kształcenia przeznaczona dla osób legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych. Jak widać są to definicje cząstkowe, gdyż zawierają jedynie niektóre elementy definicyjne tych obu form kształcenia. Trudności definicyjne pogłębia to, że studia ubezpieczonego nie są definiowane w polskim ustawodawstwie. Studia tego rodzaju nie są też prowadzone przez polskie uczelnie wyższe. Nie jest w sprawie sporne, że studia „*Magister legum*” prowadzone przez Uniwersytet w Ratyzbonie kończą się uzyskaniem niemieckiego tytułu magistra, co zgodnie z § 7 regulaminu tych studiów wymaga samodzielnego przygotowania pracy magisterskiej pod kierownictwem promotora oraz zdania egzaminu końcowego (§ 4 regulaminu). W tym więc zakresie wymogi przewidziane w re-

gulinie tych studiów odpowiadają w pełni definicji studiów wyższych z art. 2 ust. 1 pkt 5 Prawa o szkolnictwie wyższym. Absolwent studiów „*Magister legum*” otrzymuje również, zgodnie z § 10 regulaminu studiów, dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu magistra. Jest to więc podobna konstrukcja jak przewidziana w art. 67 ust. 1 i 2 polskiej ustawy. Dyplomu ukończenia studiów wyższych nie mogą zaś otrzymać absolwenci studiów podyplomowych.

Natomiast warunek rozpoczęcia studiów w postaci ukończenia studiów prawniczych w Polsce jest z kolei elementem definicyjnym studiów podyplomowych. Należy to rozumieć jedynie w ten sposób, że nie jest możliwe rozpoczęcie studiów podyplomowych bez wcześniejszego ukończenia studiów wyższych. Natomiast ukończenie jednego kierunku studiów i rozpoczęcie drugiego nie wpływa na utratę prawa do renty rodzinnej. W wyroku z dnia 13 lipca 2006 r., III UK 49/06 (OSNP 2007 nr 13-14, poz. 205) Sąd Najwyższy stwierdził, że warunkiem przedłużenia prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 2 ustawy jest kontynuowanie nauki na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, niezależnie od wcześniejszego ukończenia studiów magisterskich na innym kierunku. Wynika więc z tego, że podjęcie kolejnej formy kształcenia po ukończeniu studiów wyższych nie może przesądzać o wyłączeniu prawa do renty rodzinnej. Wyłączenie to następuje jedynie w przypadku podjęcia innej niż studia wyższe formy kształcenia. Jest to argument potwierdzający założenie, że uzależnienie podjęcia danej formy kształcenia od ukończenia studiów wyższych nie może przesądzać, że zawsze będzie to forma studiów podyplomowych.

Należy również stwierdzić, że nie może mieć decydującego znaczenia przetłumaczenie niemieckiego terminu „*Aufbaustudium*” jako studia podyplomowe czy uzupełniające, gdyż polski system szkolnictwa wyższego nie zna takiego rodzaju studiów. Nie można więc kwalifikować ich charakteru w oparciu o nazewnictwo obce, które nie posiada swego polskiego odpowiednika. Z powyższych względów należało uznać za zasadne zarzuty naruszenia art. 68 ust. 2 ustawy oraz art. 2 ust. 1 pkt 5 i 11 Prawa o szkolnictwie wyższym.

Jako nieuzasadniony należało natomiast potraktować zarzut naruszenia art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Sąd Apelacyjny nie uzasadnił bowiem swego orzeczenia tym, że utrata prawa do renty nastąpiła z powodu podjęcia studiów zagranicznych. Sąd ten uznał jedynie, że studia te nie są studiami wyższymi, a podyplomowymi. Problem nierównego traktowania nie wystąpił więc w tym przypadku (por. wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2006 r., II UK 73/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 325). Zdaniem Sądu Najwyższego nie doszło również do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej postanowień umowy międzynarodowej, gdyż nie określają one wprost charakteru poszczególnych rodzajów studiów.

Sąd Apelacyjny nie naruszył też w ocenie Sądu Najwyższego przepisów prawa procesowego (art. 233 § 1 w związku z art. 244 k.p.c.). Nie można bowiem przyjąć, że materiał dowodowy został zebrany i oceniony w sposób wybiórczy i dowolny.

Reasumując należy stwierdzić, że studia zagraniczne, które kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego, są studiami wyższymi w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 2 ust.1 pkt 5 Prawa o szkolnictwie wyższym, niezależnie od tego, że warunkiem ich rozpoczęcia jest wcześniejsze ukończenie studiów wyższych w Polsce.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

=====